

Тема 4.2. КЛАСИФІКАЦІЯ МУЗЕЇВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

1. КЛАСИФІКАЦІЯ МУЗЕЇВ

Класифікація музеїв — це поділ музеїв на групи за однією визначальною чи декількома ознаками. Необхідність класифікації зумовлена різноманітністю форм музейних установ.

Узагальнення критеріїв класифікації музеїв нашої країни відбулося у 1920-ті роки, коли формувалася державна музейна мережа. Ця класифікація враховувала профілі, а також статус і відомчу підпорядкованість установ.

Сучасна наукова типологія класифікації українських музеїв остаточно склалася наприкінці ХХ — на початку ХХІ ст., вона приведена у відповідність до чинних міжнародних типологій музеїв світу.

Тип музею визначається його суспільним призначенням, метою діяльності тощо. Сьогодні співіснують і використовуються на практиці різноманітні критерії типології музеїв. Серед них, зокрема: за профілем, за родом діяльності, формою власності, масштабом діяльності, статусом (рангом, категорією).

Відповідно до цієї класифікації, всі українські музеї розрізняються за типами і профілями.

Існують три типи музеїв (за категоріями відвідувачів):

1) науково-освітні масові, або публічні. Ці музеї призначені для широкого кола громадян та гостей України, їх у нашій країні більшість. Це, наприклад, Дніпропетровський історичний музей, Державний історичний музей України в Києві, Львівська галерея мистецтв тощо;

2) науково-дослідні, або академічні — призначені для спеціалістів. Створюються вони при академіях, науково-дослідних інститутах, мають вузькоспеціалізований характер. Це своєрідні наукові лабораторії (наприклад, Центральний науково-природознавчий музей НАН України, Львівський природознавчий музей НАН України);

3) навчальні — призначені для учнів і студентів. Створюються при школах, середніх спеціальних і вищих навчальних закладах з освітньою метою (наприклад, Мінералогічний і Геологічний музеї Львівського університету імені І. Франка, Музей археології при Інституті українознавства імені І. Крип'якевича НАН України).

Генетична класифікація музеїв враховує профіль музею. Профіль музеїв визначається основним змістом його фондів і зв'язком з тією чи іншою галуззю науки, мистецтва або виробництва. Профіль музею визначає склад колекцій, тематику експозицій, зміст наукових досліджень і впливає на всі напрями музейної діяльності. Усі музеї поділяються на профільні групи, всередині яких можна виокремлювати вужчу спеціалізацію — аж до музеїв одного об'єкта. Профільні групи та профілі музеїв, згідно з їх генетичною класифікацією.

У Законі України "Про музеї та музейну справу" від 29 червня 1995 р. № 249/95-ВР, ст. 5 подається така класифікація музеїв за видами:

"За своїм профілем музеї поділяються на такі види: історичні, археологічні, краєзнавчі, природничі, літературні, мистецькі, етнографічні,

технічні, галузеві тощо.

На основі ансамблю, комплексів пам'яток та окремих пам'яток природи, історії, культур та територій, що становлять особливу історичну, наукову і культурну цінність, можуть створюватись історико-культурні заповідники, музеї-заповідники, музеї просто неба, меморіальні музеї-садиби.

Музеї можуть бути: загальнодержавні — засновниками яких є центральні органи виконавчої державної влади; республіканські (Автономної Республіки Крим) — засновниками яких є органи державної виконавчої влади АР Крим; місцеві — засновниками яких є відповідні місцеві органи державної виконавчої влади або органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, громадяни.

2. ПРОФІЛІ МУЗЕЇВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Профілі та профільні типи музеїв	Назви та місцезнаходження музеїв
1. історичні	<ul style="list-style-type: none"> • Тернопільський історико-меморіальний музей політичних в'язнів (м. Тернопіль, вул. Коперника, 1); • Музей Зборівська битва (м. Зборів, вул. Козацька, 13); • Музей історії християнства у Почаєві (вул. Шевченка 14-а).
1.1. меморіальні	<ul style="list-style-type: none"> • Музей-садиба Л Курбаса (Старий Скалат Під волочиського р-ну); • Музей Богдана Лепкого (м. Бережани); • Музей Уласа Самчука (с. Телявка Шумського р-ну); • Музей Соломії Крушельницької (с. Біла Тернопільського р-у); • Музей Володимира Гнатюка (с. Велесневе Монастирського р-ну); • Музей Леопольда Левицького (с. Бурдяківка Борівського р-ну); • Музей І. Хворостецького (м. Почаїв); • Музей О. Неприцького-Грановського (с. Великі Бережці); • Меморіальний комплекс “Молотківська трагедія” (с. Молотків Лановецького р-ну)
2. художні	<ul style="list-style-type: none"> • Тернопільський художній (вул.

	С.Крушельницької, 1);
3. краєзнавчі	<ul style="list-style-type: none"> • Тернопільський краєзнавчий (пл.Мистецтв,3); • Борщівський; • Бережанський; • Бучацький; • Кременецький (вул. Т. Шевченка, 90); • Густинський (вул. Тернопільська, 5); • Заліщицький (вул.С. Бандери, 66); • Збаразький (вул. Б. Хмельницького 28); • Теремовлянський (вул. Т. Шевченка, 26); • Чортківський (вул. Зелена, 3); • Шумський; • Денисівський;
4. літературні	<ul style="list-style-type: none"> • Копичинецький музей театрального мистецтва

Історичні музеї – це музеї, які збирають, зберігають, вивчають і популяризують пам'ятки матеріальної та духовної культури українського народу. Зберігаючи величезні цінності, музеї історичного профілю ведуть широку науково-дослідну та освітньо-виховну роботу.

Краєзнавчі музеї – це музеї комплексного профілю, що збирають, зберігають, вивчають і експонують матеріали, які розповідають про природу, економіку, історію і культуру певного краю (області, району, міста, села). У них зібрані геологічні, ботанічні, зоологічні, палеонтологічні, археологічні, етнографічні та інші колекції, знаряддя праці, вироби місцевих промислів різних історичних періодів, твори мистецтва, літератури, народної творчості тощо.

Меморіальні музеї – це профільні типи історичних музеїв, присвячені пам'яті видатних політичних, державних і військових діячів, учених, письменників, композиторів, художників тощо, вони створюються на базі пам'ятних комплексів, які охороняються державою: садиб, будинків, квартир, пов'язаних з життям і діяльністю видатних осіб; окремий вид музеїв історичного профілю.

Художні музеї зберігають, вивчають і пропагують визначні твори живопису, графіки, скульптури, ужиткового мистецтва, а також народної творчості усіх культурно-мистецьких епох (у т. ч. й сучасної), ведуть велику дослідницьку і науково-освітню роботу. Експозиції цих музеїв побудовані таким чином, щоб висвітлювати еволюцію розвитку того чи іншого виду мистецтва в історичній та осередковій (за мистецькими школами) послідовності.

Літературні музеї об'єднують суто літературні, театральні, музичні та кіно-музеї, музеї, експозиції яких документують історію і сучасні процеси у літературі, театральному, музичному й кіномистецтві

Питання для самоконтролю:

1. Що таке класифікація музеїв?
2. Які основні типи музеїв інвентаризації, суть та мета даного процесу?
3. Музеї яких профілів є у Тернопільській області?
4. Які особливості музеїв історичного профілю?
5. Яку функцію відіграють музеї художнього профілю?
6. Яка специфіка краєзнавчих музеїв?
7. Що являють собою меморіальні музеї, які меморіальні музеї є на Тернопільщині?

Рекомендована література до теми:

1. Гайдукевич Я.М. Музеї Тернопільщини. Львів: «Каменяр», 1990.
2. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство: Навч. посіб. / За ред. проф. Ф.Д. Заставного. К.: Знання, 2006. – С. 451-469.
3. Рутинський М.Й., Стецюк О.В. Музеєзнавство: Навч. посіб. К.: Знання, 2008, С. 27-86, 212-114.